

... s u ... 8
... r 1 t,
... 1931 J -
... « ... ».
... u 1978 t 60- u -
r \ - !
r 15- 1 -
1931 . : -
r, h .
1 . 1932 , \ 25 -
19 . -
1 J & 1 l -
: . -
: < - q , ue CYMR. -

ВІДРОДЖЕННЯ

- r -
Jf <) , - . . . \) . r -
r J 60100 r . e -
- . -
) ; -
) ; J , -
< ; > -
1 . -
1

ти та театральні вистави. Це були початки освідомлення даних околиць. Велась боротьба з місцевими русофілами та ксьондзями, котрі навчали, що України не було та не буде.

Надзвичайно було приємно бачити ту таку завзятість та відданість наших учителів, які з такою самопожертвенністю та вірою несли свідомість по диких закутинах Українського поселення. Це були часи подібні до часів з повісти «Під Тихими Вербами». До ідеалістів треба зарахувати таких учителів: Михайло Ковалишин, Михайло Свенарчук, Лука Томашук, Чорнейко, Іванишин, Василь Чепіль і Маруся Чепіль, Степан Цибак, Іван Данильчук і мій учитель Оніфат Лукіяничук, який для мене був другим авторитетом по Т. Шевченку. Мабуть найбільшою заслугою та здобутком для учителя було в дані околиці дати почин до заснування Українського Народного Дому. При народних домах засновувалися аматорські гуртки, а навіть й хори. Це все безумовно залежало від відваги та здібности даного учителя чи учительки, а часом велику поміч давали наші православні священники, як о. Сенета та о. Дмитро Кірстюк, котрі були здібними диригентами й з великою охотою організували та вишколювали хори по маленьких закутках північного Саскачевану. Це була велитенська піонерська праця «Каменярів» (бурсаків) заготованих духом та наукою Івана Франка та Гаярса Шевченка. Це був початок ново-спартанців, котрі йшли з народом та несли ідею гідности, самопошани, та самостійности! Наші учителі виконували подвійну роль у громадському житті: навчання в державній школі та вели просвітну працю серед свого народу.

ПОДИХ ВЕСНИ

Так як з ранньою весною наступає Божий рай на землі, яка покривається зеленню та чаром кольоритних квітів і дерев, так само й просвітний подих національного освідомлення та гордості покотиться по широких степах Канади, творячи організацію Союзу Української Молоді Канади! Молодь — це динамічна енергія, творча сила духа й будучности... це будуча надія та запорука державного народу. Треба завдячувати нашим мужам народу як: В. Свистун, о. С. В. Савчук, Андрій Павлик та три брати Стечишини, котрі дали почин до цієї молодечої організації СУМК.

Першим організатором СУМК був п. Григорій Тижук, молоденький емігрант з Волині, даючи початок в 1931 році. Але найбільшим ідеалістом був тоді молоденький студент університету в Саскатуні, перший генеральний секретар СУМК п. Андрій Павлик. Пан Павлик віддав увесь свій вільний час для справи молоді та розвитку цієї організації. Він був генеральним секретарем через п'ять літ чи й довше. Відповідальність спадала на нього за всю переписку, приготування відповідної програми праці для відділів, рефератів на різні народні свята та переписування пісень з нотами

для сбіжників, що розсилались по різних місцевостях Канади. В тодішню епоху наше громадянство не було таке щасливе на особи з титулами магістрів, докторів та професорів.

Це був романтичний час: широкі народні маси нашого громадянства перетворювались з «русских, буковинців та галиціянців» спонтанно в українців. Увечері наш дядько лягав спати «руским», а рано зі сходом сонця прокидався українцем! Рідна мова в Богослуженнях Української Православної Церкви, національна свідомість нашого духовенства та запал до народної праці широко розвивав події на полі народно-релігійнім. Російські парафії перед наших громадян зникали немов сніг від сонця. Маса «Руско-грекокатоликів» ставали в ряди до творення прадідівської Української Православної Церкви.

В 1932 ще молодим юнаком, котрому ще не було сімнайцять літ, завдяки моєму дорогому учителеві Оніфату Лукіянчуку, я пустився у дорогу організувати українську молодь в СУМК.

Мій перший відділ СУМК був зформований дня 25 вересня, 1932 року в містечку Норквей, Саскачеван. Це була 19 сотня ім. ген. Вол. Сікевича. В місяці жовтні в днях 9—10 я був учасником на першому з'їзді СУС, що відбувався в місті Давфін, Манітоба. Цей З'їзд, як народня маніфестація, починаючись з Богослуження, на котрім служили о.о. Савчук, і Грицина, а кінчаючись на кольоритнім концерті, закарбувався в мої памяти на все мое життя! Тут були такі народні велетні: три брати Стечишини, о. С. В. Савчук, о. Грицина, Василь Свистун, Ярослав Арсенич, Андрій Павлик, ген. секретар СУМК, Г. Тижук вже тоді організатор СУМК і широко відома діячка жіночого організаційного руху в Канаді, пані Савеля Стечишин. Моя зустріч з п. Павликом підчас дводенного З'їзду та захопленням перебігом програми, стали рішальним чинником від того часу продовжувати організування СУМК.

Щоби бути організатором СУМК, ні п. Тижук, ані я не мали жодної угоди, так би мовити «контракту», з проводом організації, та ніхто не платив жодної винагороди ані коштів переїзду. Треба було мати ІДЕЮ та сильну завзятість й заохоту до мандрівки (як колись чумаки, їдучи по сіль до Криму), а до того любити пригоду. Приїжджаючи в дану околицю, по перше треба було давати доповіді на відповідну тему та заохотити молодь вступати до організації.

Звичайно я перебував в околиці по два тижні, що вечора учив українські народні танці та приготував концертний виступ на закінчення свого побуту. Дохід з концерту був моєю винагородою та фінансовою базою, котра давала нагоду їхати далше до другої околиці. Це були тяжкі часи, часи великої економічної депресії в Канаді. Тому вступ на концерти був прийнятій двайцять-пять центів від дорослої особи а десять центів від дітей. Такі кон-

цери звичайно давали винагороду від п'ять до десяти доларів за дво тижневу працю побугу.

Кожного вечора на пробах танків, співу та деклямацій, зала була переповнена старшими громадянами, які приглядалися як їхні діти кишколювались, зберігаючи свій народний скарб славних предків козаків! Українські танки стали причиною відновлення народної ноші. Українська вишивка почала пишатись та стала гордістю українських дітей народжених далеко від рідної України, на просторах Канади. Наші молоденькі фермерські хлопці вечорами та неділями перетворювались у справжніх козаків у вишитих сорочках та колоритних шароварах! Це була та дорога перлина, яка по приїзді наших емігрантів до Канади, давно уже пилом принала або забута по скринях, віднайшлась внуками батьків, почала пишатись на сценах народних домів, а то й на великих здвигах та між-народних концертних залах, пишалась, оживляла українську душу своєю красою.

Від З'їзду у Давфин моя поїздка йшла шляхом в напрямі Саскатуну. Я відвідав такі місцевости: Норквей, Весна, Арран, Сен Філіпс. Глен Елдер, Сопоф, Могила, Канора, Мікадо та Йорктон, всюди засновуючи відділи СУМК. Дня 22 грудня 1932 року, я прибув до Саскатуни напередодні 16-го загального Самостійницького З'їзду.

ІНСТИТУТ ім. ПЕТРА МОГИЛИ

Іститут ім. Петра Могили, цегляний триповерховий будинок. Це найбільша святиня заморських українців. І не дивно, що дано назву славної Могилянської Академії, великого українського митрополита Петра Могили; це наша фортеця, кодак української культури! Це росадник відродження національної свідомости та гордості. Це кузня та душа великого поневоленого народу. Тут відродилась Українська Православна Церква та віра св. княгині Ольги та св. Володимира Великого, віра українського народу, за котру наші славні козакі віками воювали з ворогами та віддавали своє життя за неї! В Інституті повстали ряд наших культурно-освітніх організацій: Союз Українок Канади, Союз Українців Самостійників, а тепер СУМК.

Тут повстало товариство Могиляни, Українські Студентські Кружки з філіями по більших осередках, де були студенти вищої школи.

В Інституті крім муравлиного руху молоденьких студентів, зосереджувалися канцелярії всіх наших організацій, великі та багатомовні бібліотеки. Запах свіжого чорнила, бо тут на міміографі друкувалися Богослужбові партитури по нотах укладу Стеценка і Кошиця, розкладу на чотири голоси. Інститут став осередком від-

родження св. Української Православної Церкви у Канаді. Тут судила Господня Воля галицьким синам, далеко від рідної України, поставили хрест, як колись св. апостол Андрей Первозваний на Київських горах, відродження Української Православної Віри! Ця історична подія сталась в заплату галицьким владикам Терлецькому і Потю, котрі віддали церкву римському владиці за польську ласку та соболеві футра. Першими апостолами Української Православної Церкви у Канаді, котрі пішли в народ проповідувати Слово Боже на Рідній Мові, були оо. С. В. Савчук, Петро Самець і Дмитро Стратійчук.

В Інституті на цьому 16-му Народному З'їзді можна було зустріти наших народних провідників, творців та ідеалістів відродження національної свідомости та гордості: Василь Свистун, Я. Арсенич, Мирослав Стечишин, Михайло Стечишин, Юліян Стечишин, брати Стратійчуки, о. С. В. Савчук і о. В. Кудрик, котрий був великим оборонцем Православної Віри, п-ні Савеля Стечишин — основоположниця Союзу Українок Канади і п. Андрій Павлик — ген. секретар СУМК, та велике число учителів й фермерів, котрі приїхали на цей Народний З'їзд. Це Народний здвиг найсвідоміших провідників людей, розсіяних по Канаді.

Підчас триденного з'їзду, Інститут перетворювався у національно-культурний осередок, де як у вулику бджоли панував своєрідний дух часів козаччини. Тут бували всі, кого інтересувало українське життя. Звідси повівав вітер національно-релігійної праці та своїм подихом запалював серця до відродження української самостійної гордості широкими степами Канади. Це був час Національного Відродження, час боротьби свідомости з ворожою нам накинутою ідеєю, котра вела нас до забуття та асиміляції.

Перебуваючи в Інституті пару тижнів, я мав нагоду та щастя познайомитися з о. В. Кудриком. Отець Кудрик був парохом саскатунської громади, як також справжнім духовним батьком для численних студентів рік за роком.

Це один з найбільших ісповідників та оборонців Української Православної Церкви в Канаді. Отець Василь Кудрик був автором чисельних праць, науково-дослідної історії Православної Віри, та твердий оборонець своєї культури й традиції. Ціле його життя, це багато-гранна праця для свого народу.

АЛЬБЕРТА

На наш новий рік раненько я прибув до Едмонтону і зараз зголосився до Інституту ім. М. Грушевського. Як мене поінформував наш ген. секретар, п. Павлик, були домагання з провінції Альберти, щоби їм вислати організатора СУМК. Пан Петро Васишин, тодішній ректор Інституту, вважав негайно розв'язати справу тим,

що таки того дня по обіді вислав мене аж до Мирнам. На прощання п. Василюшин сказав таке: «Ідьте на провінцію та покажіть, що можете зробити».

Починав я свою чумацьку мандрівку по зимні та соняшні Алберті з містечка Мирнам. У Мирнам я зустрівся з директором державної школи, вихованцем Інституту Петра Могили, п. Василем Овсяником та агрономом п. Ол. Чернецьким (також «Каменяр» з Інституту Могили). Мені порадили виїхати в околицю «Чорногора». Далше по черзі я відвідав околиці «Петфайндер», «Слава» і остаточно через «Виллінгдон» я виїхав в околицю «Прут». Тут тоді учителювали п. С. Самоїл і його дружина, котра в громаді була директенткою хору. Це справді була свідома околиця. Тут вперше мені вдалось zorganizувати СУМК та добру танцювальну групу.

Містечко Виллінгдон справді фермерське містечко, але яке сам Господь поблагословив тим щастям, що зібрав у ньому всі розуми, немов козак турецькі червінці у торбу. В 1933 містечко вже мало гарний та просторий український народний дім. Біля Народного Дому гуртувалися найкращі свідомо патріотичні люде як. Др. М. Бойкович, директор державної школи п. Косташ, учителька панна Угринюк, учитель п. Воробець і учитель п. Ганночко, Др. Горецький та поліцей Р. С. М. П. п. Винник. Це мабуть одинока місцевість в Канаді, котра мала такі великі виховані кадри, більшість з них — це колишні вихованці славних Інститутів.

Коли я почав курс українських народних танків, то моя кляса нараховувала сто трицять і пять учнів. Тут створено великий відділ СУМК, завдяки та при помочі Др. М. Бойковича та п. Василя Підручного. Через два тижні могого побуту у Виллінгдон кожного вечера відбувалися лекції танків та організаційна робота серед численної молоді. Мабуть, це чиселнне та колісальне зацікавлення українською молоддю дали мені те довір'я до дальшої праці на будучі літа.

Дальше моя поїздка вела мене до «Завалья і Кагвин». У Кагвин тоді учителювали свідомі молоді учителі: Іван Лупул, Чорнейко та Мулька. Тут вже був zorganizований відділ СУМК, який при мої помочі оформився, приєднуючись до нашої організації.

ЕДМОНТОН

В Едмонтоні цілим культурним центром був Інститут ім. Михайла Грушевського. Крім того, що тут перебували молоденькі студенти з різних сторін провінції, тут також був дібраний склад учителів-виховників. Дирігентом хору студентів був в той час п. Юрій Гассан, колишній член світової слави хору під проводом професора Кошиця. Учителем української мови був п. Микола Сироїдів, укінчений богослов зі Львова, а пізнійше спів-редактор американської «Свободи» і в Канаді «Канадійського Фармера».